

Що ми можемо дізнатися з даних PISA про те, як учительство підтримує учнівство?

Programme for International Student Assessment

Про що свідчать дані

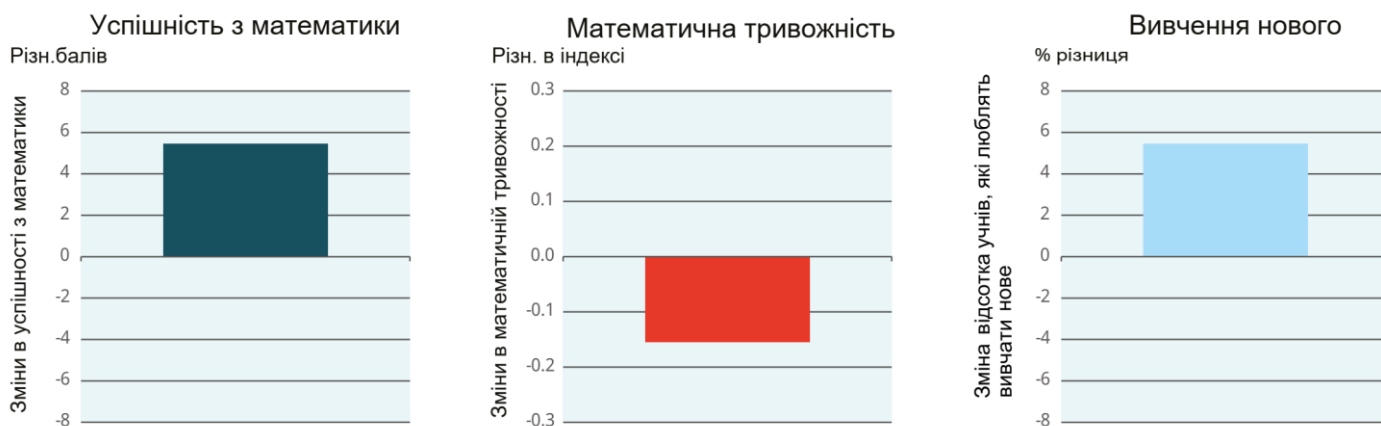
- Учні та учениці, які повідомляють, що відчувають підтримку з боку вчителя на уроках математики, демонструють вищі результати з цього предмета та вищий рівень психологічного й соціального добробуту.
- Частка підлітків, які відповіли, що їхній учитель або учителька математики продовжує пояснювати матеріал доти, доки вони його не зрозуміють, впродовж останнього десятиліття скоротилася.
- Провідними ознаками навчального середовища з високим рівнем підтримки з боку вчителя є довірливі взаємини між учителем та учнівством, доброзичливий дисциплінарний клімат у класі, а також наполегливість учнів і учениць.
- Учителі та учительки, які зазначили, що мають достатньо часу для виконання професійних обов'язків, зберігають оптимальний баланс між роботою та особистим життям, відчувають вищу задоволеність роботою та застосовують адаптивні методи викладання, частіше вибудовують позитивні взаємини з учнівством і ефективно організовують роботу класу.

Результати PISA-2022 засвідчують тісний зв'язок між підтримкою з боку вчителя та навчальними досягненнями й добробутом учнівства. Учні й учениці, які повідомили про вищий рівень підтримки з боку вчителя під час уроків математики, зазвичай демонстрували кращі результати з предмета, відчували

сильніший зв'язок зі своєю школою та мали нижчий рівень тривожності, пов'язаної з математикою (рис. 1). Крім того, результати PISA-2022 свідчать, що підтримка з боку вчителя пов'язана з активними навчальними звичками, кращою саморегуляцією та зростанням мотивації учнівства.

Рисунок 1. Зв'язок між підтримкою вчительства, успішністю й добробутом учнівства

Зміни в успішності з математики, математичній тривожності та любові до вивчення нового, пов'язані зі зміною індексу підтримки вчительства на одиницю; середній показник по країнах ОЕСР

Примітки: Зміни враховують соціально-економічні профілі учнівства та шкіл. Соціально-економічний профіль вимірюється індексом економічного, соціального та культурного статусу PISA.

Усі коефіцієнти є статистично значущими.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2022, таблиця B16.

Протягом останнього десятиліття (2012–2022 рр.) рівень підтримки, яку надають учителі та учительки, у багатьох країнах знизився. У цьому випуску «PISA в центрі уваги» розглянуто чинники, що спричинили таку тенденцію, та окреслено заходи, яких можуть ужити освітні системи для її подолання.

Рівень підтримки, яку надає вчительство, знизився за останнє десятиліття

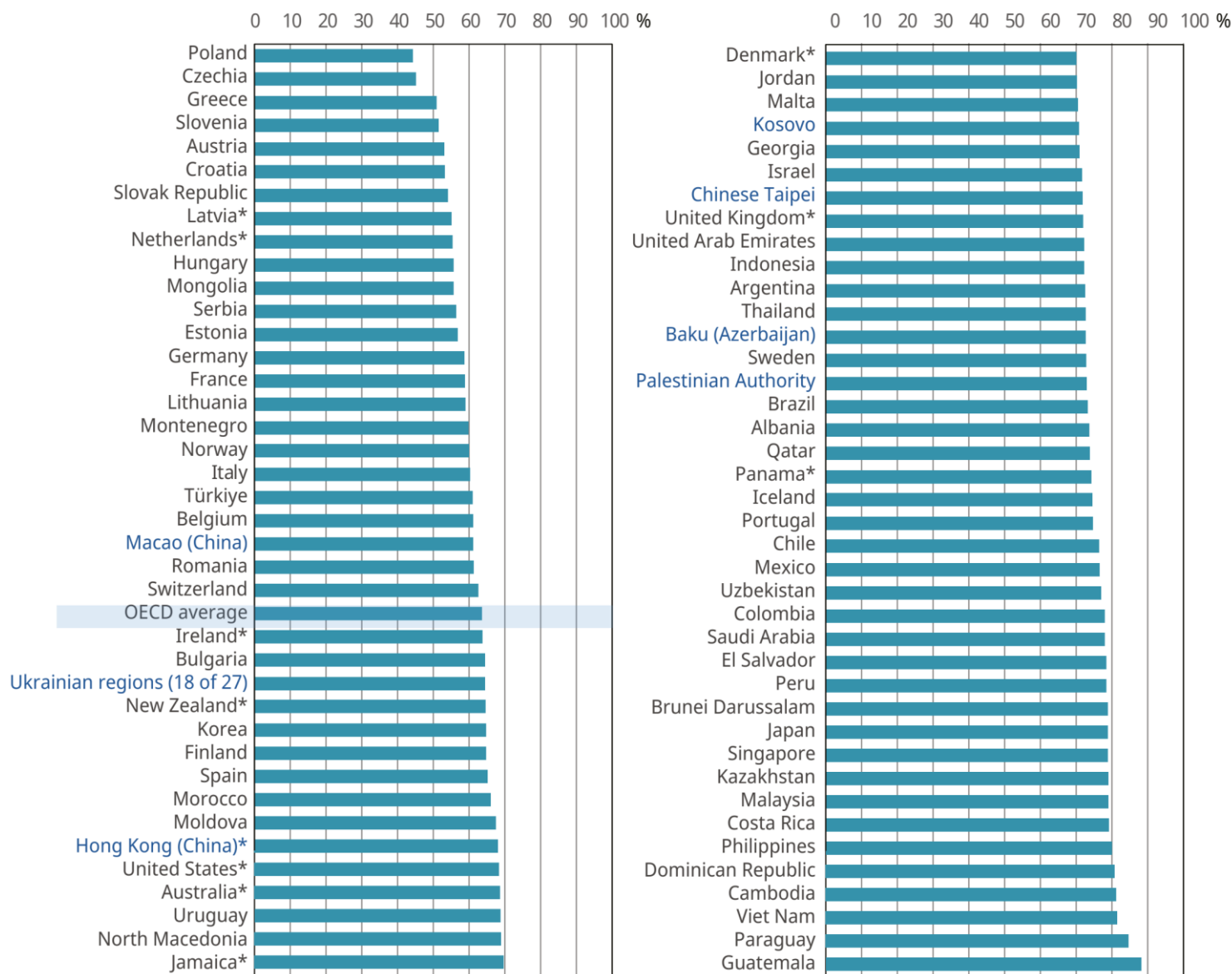
Рівень учительської підтримки учнівства на уроках математики суттєво різнився між країнами-учасницями PISA-2022.

У середньому 64% учнів у країнах ОЕСР зазначили, що вчителі на більшості або на всіх уроках продовжують пояснювати матеріал, доки його не буде зрозуміло. Частка таких учнів становила 45% і менше в Чехії та Польщі та 85% і більше у Гватемалі та Парагваї (рис. 2).

Упродовж 2012–2022 років спостерігається зниження рівня учительської підтримки, зокрема у формі повторного пояснення матеріалу до його повного засвоєння учнями (рис. 3). Із 39 країн та економік, де зафіксовано падіння цього показника, у 11 воно перевищило 10 відсоткових пунктів.

Рисунок 2. Індекс учительської підтримки, за результатами PISA-2022

Відсоток учнів і учениць, які повідомили, що вчитель або вчителька продовжує пояснювати матеріал доти, доки вони не зрозуміють його, на більшості уроків або на кожному уроці математики

Примітка: Показані лише країни та економіки, дані для яких отримані.

Країни та економіки упорядковані за зростанням відсотка учнів і учениць, які повідомили, що вчитель або вчителька продовжує пояснювати матеріал, доки вони його не зрозуміють, на більшості уроків або на кожному уроці математики.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2022, таблиця В.1.

Хоч і рідше, але також зафіксовано зменшення частки учнів, які повідомляли, що вчителі та вчительки виявляють інтерес до навчання кожного з них. Рівень такої учительської підтримки знизився у 30 країнах / економіках, зріс у 10 і залишився незмінним у 18. Подібні закономірності спостерігаються й щодо надання додаткової допомоги. Водночас лише в небагатьох країнах та економіках це зниження або підвищення перевищило 10 відсоткових пунктів (рис. 3).

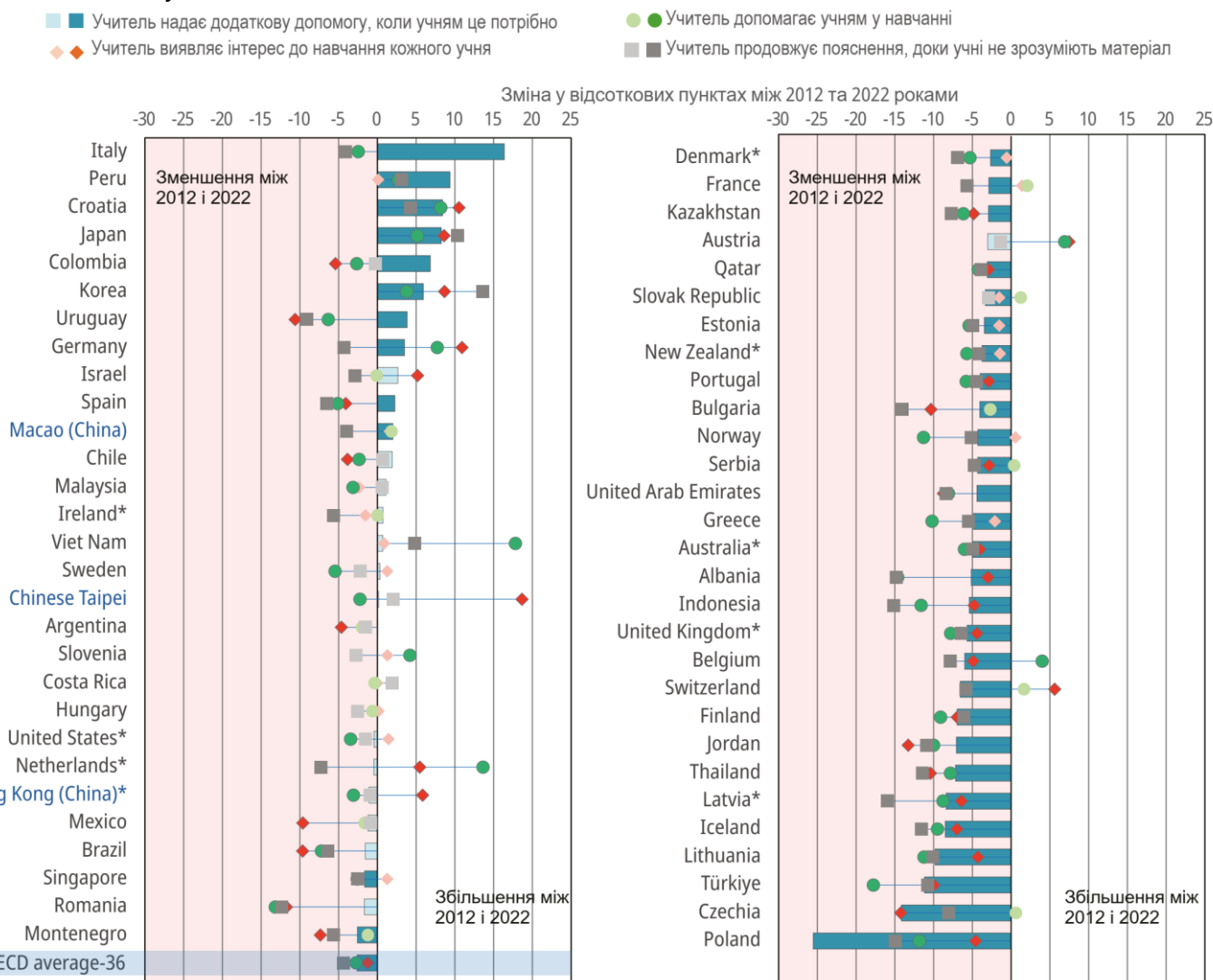
Зниження рівня підтримки учнівства з боку вчителів у 2012–2022 роках зумовлювалося сукупністю чинників.

Одним із них стало послаблення шкільного навчального середовища, передусім культури дотримання правил поведінки в класі.

Іншим – кадровий аспект: у країнах ОЕСР погіршення показників учительської підтримки частіше спостерігалось там, де відчувався брак педагогічних кадрів, хоча ця залежність не була універсальною. Вагомим додатковим викликом стала пандемія COVID-19 (2020-2021 рр.), яка ускладнила умови навчання й обмежила можливості педагогів для індивідуальної роботи з учнями. Водночас незначне скорочення наповнюваності класів, імовірно, частково пом'якшило негативні наслідки цих факторів.

Рисунок 3. Зміна в методах вчительської підтримки під час викладання на уроках математики між 2012 та 2022 роками¹

Зміна у відсотку учнів і учениць, які повідомили, що на кожному або більшості їхніх уроків математики відбувається таке

Примітка: Показано лише країни та економіки, для яких отримані дані.

Статистично значущі відмінності між PISA-2012 та PISA-2022 (PISA-2022 мінус PISA-2012) показані темнішим тоном.

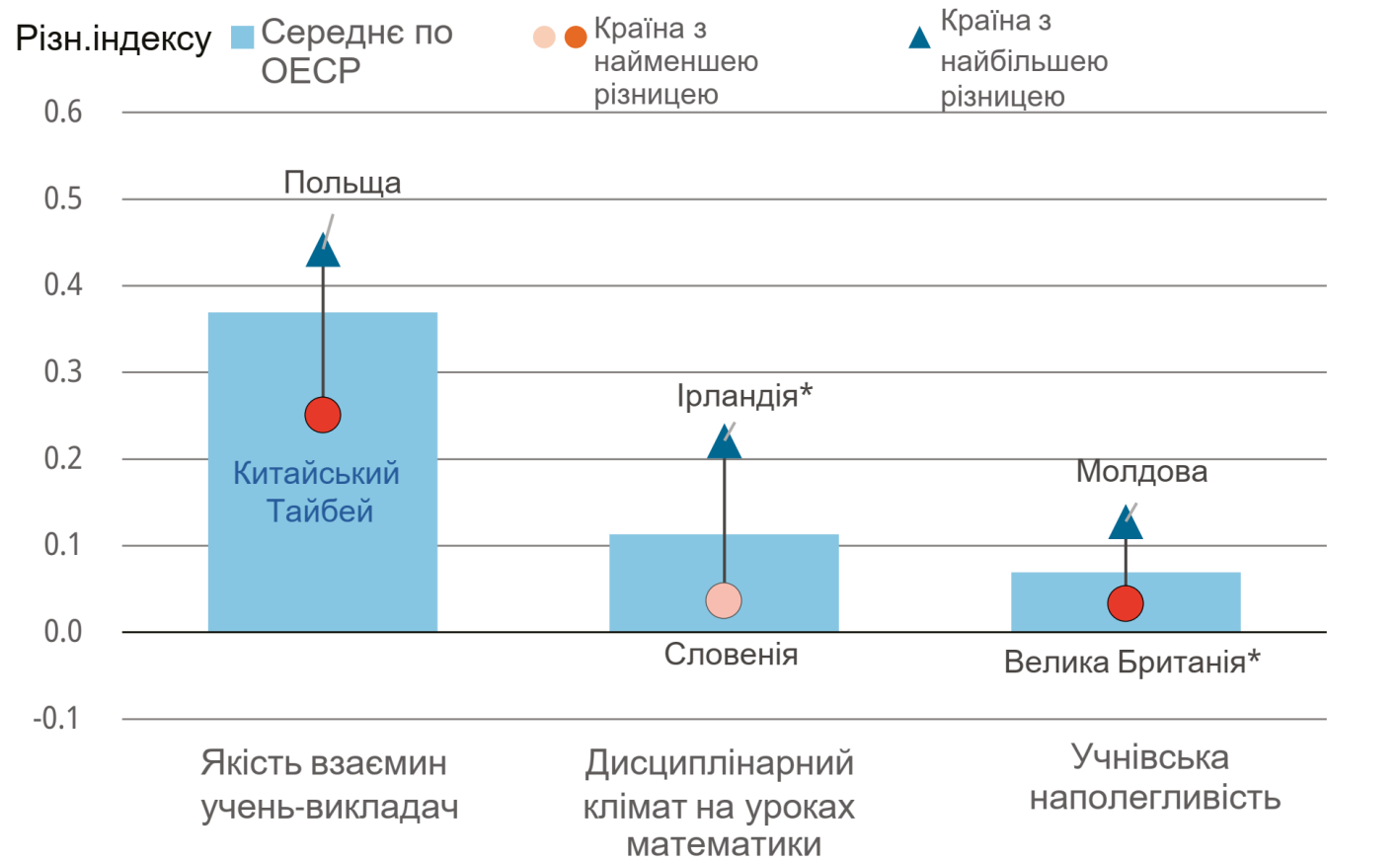
Країни та економіки упорядковані за спаданням зміни відсотка учнів і учениць, які повідомили, що вчитель або вчителька надає додаткову допомогу, коли учнівству вона потрібна, на кожному або більшості уроків математики між 2012 та 2022 роками.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2022, таблиці В.7, В.8, В.9 і В.10.

Позитивне навчальне середовище є критично важливим для надання підтримки вчителів Важливим аспектом, пов'язаним із рівнем учительської підтримки, є якість взаємин між учнями й учителями. У PISA-2022 цей показник вимірювався через аналіз відповідей учнів на запитання про те, наскільки вони відчували повагу з боку вчителів та турботу про свій добробут. Якість взаємин між учнями й учителями виявилася тісно пов'язаною з підвищеним рівнем учительської підтримки (рис. 4). Це свідчить, що формування позитивної та підтримувальної взаємодії між учителями й учнями є необхідною умовою посилення вчительської підтримки. Водночас результати підкреслюють, що педагогічний і соціально-емоційний виміри викладання взаємно підсилюють один одного, створюючи більш сприятливе навчальне середовище.	Створення впорядкованого й структурованого середовища в класі є ключовим чинником для посилення підтримки учнів і учениць у навчанні. Індекс дисциплінарного клімату PISA на уроках математики демонструє позитивний зв'язок із рівнем такої підтримки. Це свідчить, що ефективна організація роботи з класом у поєднанні з уважним ставленням до потреб учнівства мінімізує перешкоди й дозволяє вчителям зосередитися на наданні академічної та емоційної допомоги. Крім того, вмотивовані й активно залучені до навчання учні й учениці, частіше повідомляли про отримання більшої підтримки з боку вчительства. Цей зв'язок має взаємний характер: заохочення з боку педагогів може зміцнювати наполегливість учнівства й допомагати долати труднощі, водночас самі вчителі охочіше підтримують тих, хто демонструє стійке прагнення та мотивацію до навчання.
--	--

Рисунок 4. Ключові фактори підтримки з боку вчительства: взаємини між вчительством і учнівством, дисциплінарний клімат та учнівська наполегливість

Зміни в індексі підтримки з боку вчительства на уроках математики пов'язані зі збільшенням на одну одиницю індексу якості взаємин між учнівством і вчителями, індексу дисциплінарного клімату та показника учнівської наполегливості

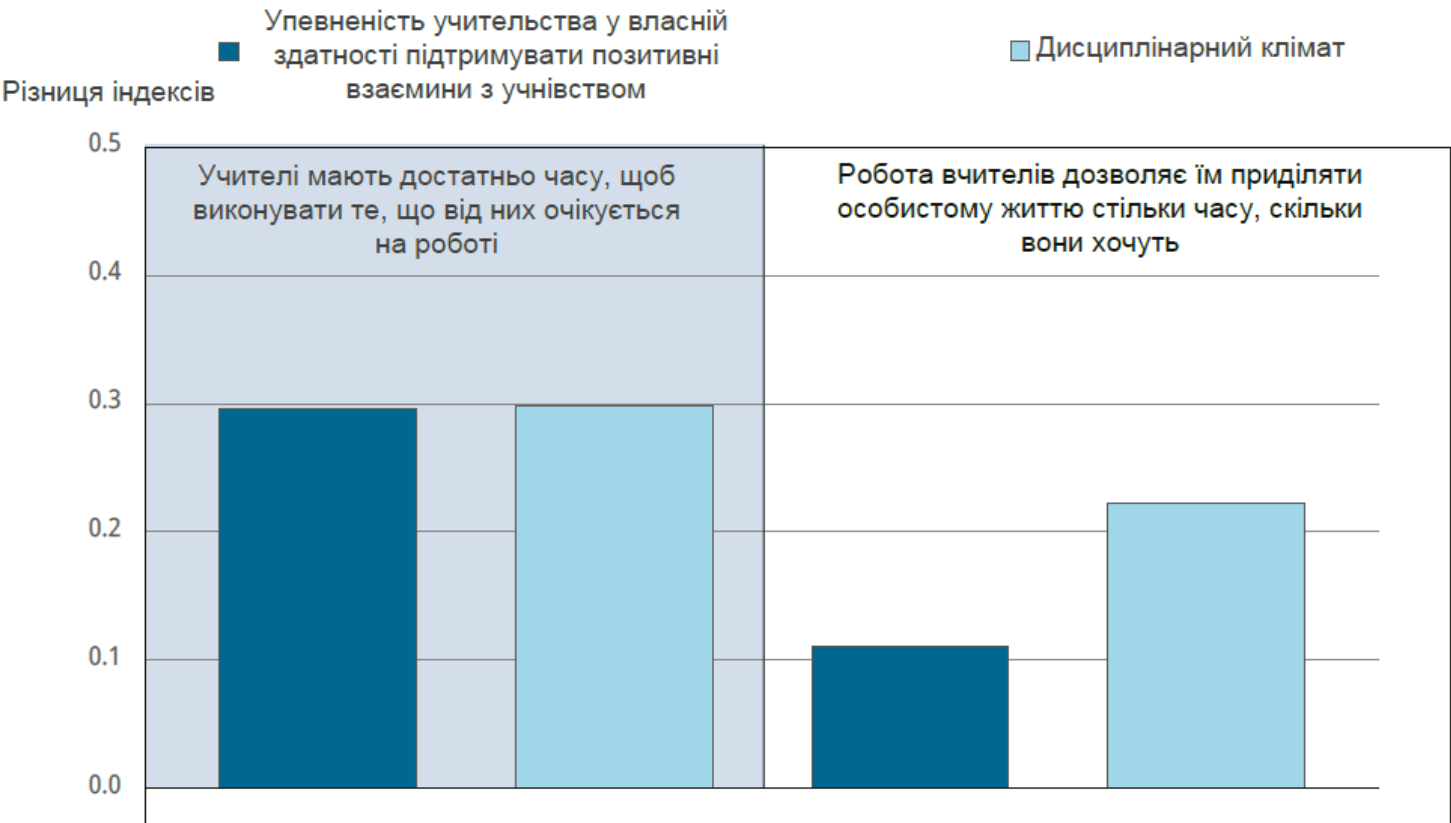
Примітка: Зміни враховують соціально-економічний статус учнів і учениць та їхню успішність з математики. Соціально-економічний статус учнівства вимірюється індексом економічного, соціального та культурного статусу PISA. Статистично значущі відмінності показані темнішим тоном (див. Керівництво для читача). Усі коефіцієнти для середнього показника ОЕСР та країни з найвищим показником є статистично значущими.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2022 і таблиця В.21.

Умови праці та компетенції вчительства важливі для підтримки, яку вони надають учнівству Які характеристики вчительства, пов'язані з ключовими аспектами шкільного середовища, — передусім із взаєминами між учителями й учнівством та дисциплінарним кліматом — впливають на рівень підтримки, яку вони надають учнівству? Це питання було вивчено на основі даних анкетування вчительства, проведеного під час PISA-2022. Опитування мало добровільний характер, тому охопило 18 країн і економік. Основні результати аналізу такі: Учителі та вчительки, які вважають, що мають достатньо часу для виконання робочих завдань і дотримуються балансу між професійним та особистим життям, більш схильні підтримувати позитивні взаємини з учнями й ученицями, а також ефективно організовувати роботу класу (рис. 5).	- Учителі та вчительки, задоволені своєю роботою й професією загалом, частіше повідомляли про більшу впевненість у налагодженні взаємин з учнівством та у створенні атмосфери, що сприяє навчанню. - Адаптивні методи навчання тісно пов'язані з якістю взаємин між вчительством і учнівством. До таких методів належать консультування щодо досягнення навчальних цілей, урахування освітніх потреб учнів і учениць та надання їм індивідуальної підтримки. Застосування цих практик асоціюється з вищим рівнем упевненості й ефективності вчительства. Крім того, педагоги, які отримали підготовку з індивідуалізації навчання під час професійної освіти або на курсах підвищення кваліфікації, також частіше повідомляли про вищу впевненість у власних силах.
--	--

Рисунок 5. Час учителів для роботи й особистого життя, взаємини з учнівством та дисциплінарний клімат

Зміни в індексі впевненості вчительства увласній здатності підтримувати позитивні взаємини з учнівством та в індексі дисциплінарного клімату, пов'язані з відчуттям учителями достатності часу для виконання робочих завдань і особистого життя; середні значення для країн та економік, де були доступні дані

Примітки: Зміни враховують стать учителів та загальну кількість років досвіду роботи вчителем.
 Усі коефіцієнти є статистично значущими (див. Керівництво для читача).
Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2022, таблиці B.24 і B.27

Узагальнення

Позитивні взаємини між учнями й учителями, сприятливий дисциплінарний клімат і наполегливість учнівства є ключовими чинниками, що підвищують рівень учительської підтримки. Не менш важливими є й умови праці педагогів: достатній час для виконання професійних завдань, можливість зберігати баланс між роботою та особистим життям і задоволення своєю діяльністю безпосередньо впливають на те, наскільки ефективно вони можуть підтримувати учнівство. Поліпшенню взаємин і формуванню позитивного клімату сприяє опанування адаптивних методів навчання у процесі педагогічної підготовки та підвищення кваліфікації, а також їхнє подальше застосування в щоденній педагогічній діяльності. Освітні системи здатні зміцнити спроможність учительства підтримувати кожного учня й ученицю, якщо забезпечать для цього належні умови.

За більш детальною інформацією

Звертайтеся до: Daniel Salinas (Daniel.Salinas@oecd.org).

Ознайомтеся: OECD (2025), Teacher support for student learning: Insights from PISA, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/c2e44201-en>. [1]

Примітки

1. Переклад назв країн / економік:

Finland	Фінляндія	Bosnia and Herzegovina	Боснія і Герцеговина
Korea	Корея	Moldova	Молдова
B-S-J-Z (China)	П-Ш-Ц-Ч (Китай)	Israel	Ізраїль
Lebanon	Ліван	Baku (Azerbaijan)	Баку (Азербайджан)
Iceland	Ісландія	Russia	Росія
North Macedonia	Північна Македонія	Kosovo	Косово
Saudi Arabia	Саудівська Аравія	Dominican Republic	Домініканська Республіка
Ukraine	Україна	Hong Kong (China)	Гонконг (Китай)
Estonia	Естонія	Germany	Німеччина
Bulgaria	Болгарія	Kazakhstan	Казахстан
Philippines	Філіппіни	Argentina	Аргентина
Australia	Австралія	United Kingdom	Великобританія
Georgia	Грузія	France	Франція
Sweden	Швеція	Colombia	Колумбія
Romania	Румунія	Croatia	Хорватія
Canada	Канада	Turkey	Туреччина
Luxembourg	Люксембург	Austria	Австрія
Belarus	Білорусь	Malta	Мальта
Albania	Албанія	Slovenia	Словенія
Poland	Польща	Peru	Перу
Qatar	Катар	Chile	Чилі
New Zealand	Нова Зеландія	Slovak Republic	Словацька Республіка
Hungary	Угорщина	Costa Rica	Коста-Ріка
Denmark	Данія	Czech Republic	Чеська Республіка
Latvia	Латвія	Ireland	Ірландія
Panama	Панама	Switzerland	Швейцарія
Jordan	Йорданія	Malaysia	Малайзія
Macao (China)	Макао (Китай)	United States	Сполучені Штати
Spain	Іспанія	Portugal	Португалія
Thailand	Таїланд	United Arab Emirates	Об'єднані Арабські Емірати
Brunei Darussalam	Бруней-Даруссалам	Brazil	Бразилія
Lithuania	Литва	Singapore	Сінгапур
Greece	Греція	Belgium	Бельгія
Morocco	Марокко	Indonesia	Індонезія
Serbia	Сербія	Italy	Італія
Japan	Японія	Netherlands	Нідерланди
Mexico	Мексика	Norway	Норвегія
Chinese Taipei	Китайський Тайбей	Viet Nam	В'єтнам
Uruguay	Уругвай	Palestinian Authority	Палестинська Адміністрація
Montenegro	Чорногорія		

PISA збирає надійні та порівнювані дані з країн і територій, які беруть участь в оцінюванні. Згідно з правилами ОЕСР щодо даних, у всіх діаграмах і графіках використовується візуальне розділення між країнами та територіями, щоб зменшити ризик неправильного тлумачення даних.

Зірочка (*) поруч із назвою країни або економіки означає, що під час інтерпретації оцінок потрібна обережність, оскільки не було дотримано одного або кількох стандартів вибірки PISA.

Усі таблиці, на які наведено посилання як на джерела рисунків, взяті з дослідження «Підтримка, яку вчительство надає учнівству під час навчання: висновки PISA» (ОЕСР, 2025) (Teacher Support for Student Learning: Insights from PISA (OECD, 2025)).

Це дослідження опубліковано під відповідальність Генерального секретаріату ОЕСР. Погляди та аргументи висловлені в ньому, можуть не відображати офіційної позиції країн-членів ОЕСР.

Цей документ, як і будь-які дані чи мапи, включені до нього, не мають жодних упереджень щодо статусу чи установлених кордонів чи ліній розмежування, назв будь-яких територій, міст чи місцевостей.

Статистичні дані щодо Ізраїлю надаються відповідними ізраїльськими органами влади під їхньою відповідальністю. Використання таких даних ОЕСР не завдає шкоди статусу Голанських висот, Східного Єрусалиму та ізраїльських поселень на Західному березі річки Йордан згідно з міжнародним правом.

Примітка Республіки Туреччина

Інформація в цьому документі щодо «Кіпру» стосується південної частини острова. На острові немає єдиного органу влади, який би представляв як турецько-кіпрський, так і греко-кіпрський народ. Туреччина визнає Турецьку Республіку Північного Кіпру (ТРПК). Доки не буде знайдено довгострокове та справедливе рішення в контексті Організації Об'єднаних Націй, Туреччина зберігатиме свою позицію щодо «кіпрського питання».

Примітка всіх країн-членів Європейського Союзу, ОЕСР та Європейського Союзу

Республіка Кіпр визнана всіма членами Організації Об'єднаних Націй, за винятком Туреччини. Інформація в цьому документі стосується території, що знаходиться під фактичним контролем уряду Республіки Кіпр.

Косово: Це позначення не впливає на позиції щодо статусу та відповідає Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 1244/99 та Консультативному висновку Міжнародного Суду ООН щодо проголошення незалежності Косова.

Переклад: Юлія ШПАК, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти. **Редагування:** Галина БОНДАРЕНКО, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти. **Науковий супровід:** Тетяна ВАКУЛЕНКО, директор Українського центру оцінювання якості освіти, Василь ТЕРЕЩЕНКО, заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Ця робота поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution 4.0 International. Використовуючи цю роботу, ви погоджуєтесь дотримуватися умов цієї ліцензії (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Атрибуція – ви повинні зазначити джерело роботи.

Переклади – ви повинні зазначити оригінальну роботу, визначити зміни до оригіналу та додати такий текст:

У разі будь-яких розбіжностей між оригінальною роботою та перекладом чинною вважається лише оригінальна версія роботи.

Адаптації – ви повинні зазначити оригінальну роботу та додати такий текст:

Ця адаптація оригінальної роботи ОЕСР. Думки та аргументи, висловлені в цій адаптації, не повинні розглядатися як офіційна позиція ОЕСР або її країн-членів.

Матеріали третіх сторін – ліцензія не поширюється на матеріали третіх сторін, що містяться у роботі. Якщо ви використовуєте такі матеріали, ви несете відповідальність за отримання дозволу від третіх сторін і за будь-які претензії щодо порушення прав.

Ви не маєте права використовувати логотип ОЕСР, її візуальний стиль чи обкладинку без окремого дозволу, а також не можете створювати враження, що ОЕСР схвалює ваше використання роботи.

Будь-які спори, що виникають за цією ліцензією, вирішуються шляхом арбітражу відповідно до Арбітражних правил Постійної палати третейського суду (PCA) 2012 року. Місцем арбітражу є Париж (Франція). Кількість арбітрів – одна особа.

